

DOSSIER DE PREMSA PER A LA DOCÈNCIA D'HISTÒRIA DEL DRET A LA UPF (VERSIÓ 2024)

Nota prèvia: Aquesta activitat innovadora ha estat compartida amb la comunitat docent universitària.¹ Des de 2010, se n'han fet deu versions. La del curs 2024-2025 és l'onzena.²

Objectiu de l'activitat: A partir de fets de l'actualitat, continguts en notícies dels darrers dotze mesos, fer aflorar arguments o eixos de reflexió que tenen una presència molt activa en el temari d'Història del Dret.

Configuració del dossier: Està dividit en seccions a efectes instrumentals. Noteu que les notícies podrien classificar-se en més d'una secció. Excepcionalment, aquest any hi ha alguns fils conductors generals que l'estudiantat identificarà fàcilment.

Instruccions per als estudiants: Cada estudiant ha de:

- a) Imprimir les notícies (no cal que sigui amb color): l'experiència ha demostrat un aprofitament molt superior de l'activitat quan es realitza sobre paper.
- b) Llegir amb deteniment i interioritzar totes les notícies.
- c) Detectar institucions jurídiques i polítiques que es citen a les notícies i entendre'n el sentit.
- d) Durant el seminari o sessió de subgrup, participar activament en l'activitat oral de comentari i contextualització de les notícies.
- e) Al final del seminari o sessió de subgrup, respondre preguntes relacionades amb el Dossier que pot efectuar el/la docent.
- f) Durant tot el trimestre, hi haurà l'opció de suggerir i comentar noves notícies per al dossier de premsa a través d'un fòrum al Campus Global.
- g) Valoració de l'activitat: principalment, es puntuaran tant l'exercici de rols de dinamització com els comentaris orals al subgrup; eventualment, la resposta a preguntes del/la docent a final del seminari; les aportacions de notícies addicionals, al subgrup o durant el trimestre, poden comportar extres.

Advertiments previs:

- a) La majoria dels articles són de La Vanguardia per la seva hemeroteca digital d'accés a la comunitat UPF a través del "Quiosc de la Pompeu" (<https://guiesbibtic.upf.edu/premsa/diaris>) i de bon remenar. També hi podreu trobar articles d'altres diaris, com l'Ara.
- b) Algunes de les notícies incloses al dossier poden resultar severes. L'funció no és altra que incitar a la reflexió jurídica (no pas al debat polític). En qualsevol cas, els docents d'Història del Dret no es fan responsables de les opinions dels articulistes.
- c) La majoria de les notícies estan en català. Podeu trobar les notícies en castellà a través del "Quiosc de la Pompeu" (<https://guiesbibtic.upf.edu/premsa/diaris>).

Colofó: al llarg d'aquesta activitat, l'estudiant pot copsar l'interès d'assimilar bé termes històrico-jurídics per poder participar plenament en el debat polític i en el progrés jurídic de la seva societat.

¹ J. Capdeferro, "El dossier de premsa: la actualitat como invitación a una asignatura", a M. Turull i E. Albertí (coord.), *74 experiencias docentes del Grado en Derecho*, Barcelona, Octaedro, 2016, p. 57-60.

² Selecció de notícies i sistematització: Josep Capdeferro i David Irazábal. Gestió documental: David Irazábal, amb el suport de La Factoria.

I. PÒRTIC: unes societats extremadament polaritzades. Activistes a les trinxeres de guerres culturals

El context sociopolític actual es presenta complex, amb tendències il·liberals i fins i tot extremistes, les quals posen en perill les bases de la societat oberta i de l'Estat de dret. Sense deixar de banda una visió històrica i, per tant, crítica, dels fonaments ideològics de les nostres societats actuals (per resumir-ho de forma conscientment simplificadora, el liberalisme revolucionari de finals del segle XVIII i del segle XIX), cal reflexionar sobre les actuals tendències de ruptura social esmentades.

I.1. Bristol

Rafael Ramos, "Bristol, la capital 'woke' del Regne Unit" (LV, 17.XI.2024)

Notícia sobre les conseqüències sociopolítiques actuals del passat colonial, vinculat al tràfic o comerç triangular d'esclaus negres, de la ciutat anglesa de Bristol. Noteu la quantitat de conceptes (històrics, socials, polítics, econòmics, etc.) emprats i que poden servir de pòrtic del Dossier de Premsa d'enguany. Noteu també el rol de la Universitat com a institució cultural de les nostres societats.

I.2. Elon Musk

Ramon Aymerich, "Elon Musk, agent del desordre internacional" (LV, 18.VIII.2024)

Les conseqüències al món real, en forma d'ingovernabilitat de les democràcies (europees, només?), de l'activitat a les xarxes socials (i al defora) de l'empresari, inversor i propietari d'X.

I.3. Censures

Carme Riera, "Censura de llibres" (LV, 24.XI.2024)

Actes de fe del segle XX (i del segle XXI?). Què és un acte de fe? Què fou la Inquisició? Amb quines particularitats fou introduïda a les Corones de Castella i d'Aragó pels Reis Catòlics?

Lectura optativa: Miguel de Cervantes, *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha*, 1605, Primera parte, Capítulo VI "Del donoso y grande escrutinio que el cura y el barbero hicieron en la librería de nuestro ingenioso hidalgo": <https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/el-ingenioso-hidalgo-don-quijote-de-la-mancha-6/html/> (noteu: "¡Válame Dios! -dijo el Cura, dando una gran voz-. ¡Que aquí esté Tirante el Blanco! [...] Dígoos verdad, señor compadre, que,

por su estilo, es éste el mejor libro del mundo: aquí comen los caballeros, y duermen, y mueren en sus camas, y hacen testamento antes de su muerte, con otras cosas de que todos los demás libros deste género carecen.”).

II. Efectes del pas del temps en el Dret i la seva Interpretació

II.1. EUA i Montesquieu

Javier de la Sotilla, “La polarització que viuen els EUA és fundacional” (LV, 28.VII.2024)

La polarització dels Estats Units d’Amèrica es remunta a la Constitució de 1787/89. Noteu que l’equivocada interpretació que feu Montesquieu de la constitució anglesa (no escrita) serví de referent als delegats a la Convenció de Filadèlfia de 1787, encarregats de redactar el text constitucional.

Lectura optativa: Montesquieu, *De l’esprit des lois*, 1748, Livre XI, Chapitre VI De la constitution d’Angleterre (en l’edició i traducció que us convingui).

II.2. Napoleó

Eusebio Val, “El final del bonapartisme” (LV, 4.VIII.2024)

Aura de prerrogatives constitucionals extraordinàries del president francès, amb una explicació històrica, vs. el text de la Constitució de la V República (1958).

II.3. Neutralitat dinàmica

Cinto Mora i Abelaria, “La neutral Suïssa s’adapta a una Europa en guerra” (ARA, 27.VII.2024)

Convida a debatre sobre etiquetes i conceptes, com el de la neutralitat, i llur contingut efectiu, en clau dinàmica.

III. Gènere, Família i Identitat personal, (encara) al cor de les controvèrsies; tensions entre normes i dret consuetudinari

III.1. Sentència de 1624

Celeste López, “Any 1624, primera condemna per violència de gènere” (LV, 5.V.2024)

Sentència de la Universitat Complutense (Alcalá de Henares) de 24.V.1624 en el cas de Francisca de Pedraza c. Jerónimo de Jaras.

III.2. Garrick Club

Rafael Ramos, “Els s’ho tallen... i ells s’ho cusen” (LV, 14.IV.2024)

Un selecte club anglès que només admet homes com a socis. Podeu reflexionar, entre d’altres, sobre els aspectes següents: el “costum” com a legitimador de pràctiques determinades; pretextos per a defensar la continuïtat d’aquestes pràctiques; accions de canvi i “motins” contra l’*statu quo*; la dimensió real d’exclusions aparentment simbòliques, etc.

III.3. Gàmbia

Jaume Portell, “Gàmbia tomba la iniciativa que volia tornar a legalitzar la mutilació genital femenina” (ARA, 20.VII.2024)

No és aprovada l’esmena presentada per a derogar els càstigs estipulats per la mutilació genital femenina en una llei del 2015 (Women's (Amendment) Act, 2015). Noteu temàtiques com les següents, entre d’altres: interacció entre el costum (local), basat en tradicions religioses i culturals, i la llei; ineficàcia de la llei per a canviar el costum si no s’aplica en la pràctica; normalització i legitimació de la discriminació, etc.

III.4. Pronatalisme

Eva Millet, “A la recerca de la família ‘perfecta’” (LV, 23.VI.2024)

Qüestions de natalitat i demografia: el pronatalisme.

III.5. Transgènere

Francesc Peirón, “Una piscina d’aigües turbulentes” (LV, 23.VI.2024)

Participació d’una dona transgènere en competicions esportives femenines. Noteu la normativa aplicable al cas (així com llur evolució) i la decisió del Tribunal d’Arbitratge Esportiu. Noteu que les notícies III.4 i III.5 són extrems.

III.6. Xatbot

Juan Manuel García/Francesc Bracero, “Suïcidi adolescent per amor a un xatbot” (LV, 25.X.2024)

Nous reptes per al dret derivats de la IA.

III.7. Nous totalitarismes

Xavier Morlans, “Totalitarismes tous” (LV, 25.II.2024)

Una visió crítica dels “totalitarismes tous” del segle XXI i llurs possibles efectes sobre els adolescents.

III.8. Llenguatge

Cristina Oriol Val, “Els joves canvien les regles del llenguatge” (LV, 14.IV.2024)

El llenguatge i els seus usos (i normes?) com a reflex dels canvis de mentalitats.

IV. El Cristianisme, de gramàtica (quasi) exclusivament masculina; la seva evolució complexa i el seu pes en la història (també jurídica) d'Europa i del món; institucions i normes

IV.1. Quan caminar sobre les aigües era freqüent

Fèlix Badia, "Quan caminar sobre les aigües era freqüent" (LV, 17.XI.2024)

La pluralitat del Cristianisme de segle I i llur ambient cultural, social i religiós. Sobre els evangelis apòcrifs i les doctrines herètiques dels primers segles del Cristianisme vegeu el Decret Gelasià (*Decretum Gelasianum de libris recipiendis et non recipiendis*, trad. datat en 492-96, probablement de principi del segle VI: https://www.tertullian.org/decretum_eng.htm).

Lectura optativa: Josep Fontana, *Europa ante el espejo*, Austral, Barcelona, 2013 (6ª impr. 2020), Capítulo dos. El espejo cristiano, pp. 26-38.

IV.2. Concili de Nicea (i s.)

Juan Ramón La Parra, "Nicea, un concili que va canviar l'Església" (LV, 28.IV.2024)

La importància, per a la història de l'Església, del Concili de Nicea del 325 i del Concili de Constantinoble del 381. Recordeu l'Edicte de Milà (313) i l'Edicte de Tessalònica (380). Què és l'arrianisme? Què és el catolicisme (en aquest context de l'Església del segle IV)? Què és el cesaropapisme?

Podeu relacionar-ho, juntament amb les notícies IV.3 i IV.4, amb terminologia relativa al dret canònic com concili, ecumenisme, sínode, cànon, decretal, encíclica, *motu proprio*, etc.

IV.3. S'obre el Sínode dels bisbes

Anna Buj, "Carpetada al diaconat femení" (LV, 26.V.2024)

De concilis al Sínode, amb perspectiva de gènere: sacerdoci i diaconat femenins?

IV.4. Es clou el Sínode dels bisbes

Joan Josep Omella, “Ressons d’un Sínode” (LV, 15.XII.2024)

Relació col·lectiu-individu en l’Església. Podeu reflexionar, entre d’altres, sobre termes com sínode, bisbe (lat. *episcopus*, gre. *epískopos*), sinodalitat; càtedra de Pere (vegeu Mateu 16, 18: “Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam”); Cúria romana; membres del cos de l’Església (vegeu Corintis I, 12); Papa, etc.

Hi veieu la relació amb la idea baixmedieval del cos místic (*corpus mystichum*) i del General (comunitat general) de Catalunya (*Universitas Cathaloniae*)?

IV.5. Coprincipat d’Andorra

Ignacio Orovio, “Andorra negocia amb el Vaticà una fórmula per despenalitzar l’avortament” (LV, 14.VII.2024)

Problemes jurídics actuals en el Coprincipat d’Andorra.

IV.6. La Bíblia de Trump

Francesc Peirón, “Donald Trump, venedor de bíblies” (LV, 31.III.2024)

IV.7. Déu, armes i Trump

Francesc Peirón, “Déu, armes i Trump” (LV, 14.IV.2024)

Cal llegir-la conjuntament amb la notícia IV.6. Noteu les cites bibliogràfiques i la referència a la decisió *Roe v. Wade* del Tribunal Suprem.

V. Habitar un món cada cop menys habitable: canvi (o negacionisme?) climàtic; pressió demogràfica; la “guerra” camp-ciutat, amb nous actors; geopolítica en un temps de sobirania líquida

V.1. Metamorfosi

Sergio Aires Machado/Veronica Ridolfo Avvisati, “El poble que vol canviar de lloc” (LV, 8.IX.2024)

V.2. Noves ciutats planificades

Quim Aranda, “El laborisme vol fer ciutats noves per pal·liar la manca d’habitatges” (ARA, 28.VII.2024)

V.3. Tractorada a Londres

Rafael Ramos, “La rebel·lió dels grangers” (LV, 24.XI.2024)

V.4. Illes de l’Índic

Rafael Ramos, “El que queda de l’imperi” (LV, 13.X.2024)

VI. COLOFÓ: Com es governen societats menys governables? Com es controlen els que governen? Com es fiscalitzen els que controlen els que governen?

VI.1. Cacistocràcia

Màrius Carol, “Futurs imperfectes” (LV, 15.XII.2024)

Vegeu el sermó de Paul Gosnold (Oxford, 1644): “against those tempests of the State, those restless spirits who can no longer live, then be stickling and meddling; who are stung with a perpetuall itch of changing and innovating, transforming our old Hierarchy into a new Presbytery, and this againe into a newer Independency; and our well-temperd Monarchy into a mad kinde of Kakistocracy. Good Lord!”

(<https://web.archive.org/web/20201112190850/http://tei.it.ox.ac.uk/tcp/Texts-HTML/free/A41/A41582.html>)

VI.2. Qui controla els jutges?

Silvia Hinojosa, “Qui controla els jutges?” (LV, 15.XII.2024)

Un bon exemple per analitzar un difícil debat actualíssim amb visió històrica i *sine ira et studio*, ço és, la fiscalització de l'activitat jurisdiccional dels jutges i magistrats. Quina és la via ordinària per controlar la correcció jurídica de l'activitat judicial? Hi ha alguna via extrajudicial de control? A mesura que aneu avançant amb el temari, podríeu recuperar la notícia i relacionar-la amb (1) l'observança del dret en el sistema iuscèntric i pactista català baixmedieval i modern, especialment amb la Constitució de l'Observança de 1481 i el Tribunal de Contrafaccions de 1702-13; (2) el judici de taula i les visites del General i dels oficials regis a la Catalunya baixmedieval i moderna. També a Itàlia, no endebades encara conformada per ciutats-estat, existí durant la baixa edat mitjana i l'edat moderna la institució del *sindacato* o fiscalització d'oficials públics i jutges.

VI.3. Democràcia global

Josep Lluís Martí, “Un govern mundial?”, (ARA, 2.I.2025)

El dossier es clou amb una notícia que vol ser un contrapès il·lusionant (utòpic?) a les notícies VI.1 i VI.2. Si hi teniu interès, podeu consultar Kant, *La Pau Perpètua* (*Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf*), 1795 (en l'edició i traducció que us convingui).